

Pestprotocol

Inhoud

Wat verstaan we onder pesten

- Oorzaken
- De betrokkenen
- Hoe voorkomen we pestgedrag?

Stappenplan

- Er is pestgedrag geconstateerd; en nu?
- De pestcoördinator
- Melding
- In kaart brengen van het pestprobleem
- Oplossen van het probleem
 - In de klas zelf
 - Kleuterklassen
 - Klas 1 en 2
 - Klas 3 t/m 6
 - Met de ouders

Suggesties ter preventie en ter oplossing

Formulier bij pestprotocol

Wat verstaan we onder pesten

Allereerst dienen we een duidelijk beeld te krijgen van wat pesten is. Er is een verschil tussen pesten en plagen.

Bij plagen is er sprake van gelijke partijen die over en weer strijden. Dit is, mits het niet te ver gaat, inherent aan een normaal verlopende sociaal-emotionele ontwikkeling.

Bij pesten is sprake van ongelijke partijen: een sterke, dader en een zwakke, het slachtoffer. Op basis van deze ongelijkheid behoudt de dader zich het recht om het slachtoffer fysiek of psychisch te kwetsen of onder druk te zetten.

Dit kan o.a. zijn door:

- Fysiek geweld of dreigen met fysiek geweld
- Verbaal geweld (grof taalgebruik, uitschelden)
- Langdurige en wederkerende (eventueel met agressie gepaard gaande) uitsluiting uit de groep
- Negeren
- Belachelijk maken
- Minderwaardig behandelen
- Intimidatie
- Ongewenst aan spullen van de ander komen, deze kapotmaken of verstoppen.

Ofwel: het slachtoffer is in deze situatie niet in staat zichzelf te verdedigen en voelt zich dan ook niet veilig op school. Dit is ernstig, want een school moet een veilige omgeving bieden aan kinderen, team en ouders. Karakteristiek is verder dat pesten zich afspeelt buiten het zicht van de leerkrachten en/of andere volwassenen. Het protest van het slachtoffer tegen het pestgedrag speelt zich juist vaak af binnen het “veilige” gezichtsveld van de leerkracht, waardoor het kan voorkomen dat juist het slachtoffer een berisping krijgt. Ruzies vragen dan ook om een gedegen onderzoek door de leerkracht.

Oorzaken van het pesten

Er zijn in iedere klas twee sociale lagen te onderscheiden:

- De laag van de normen en waarden van ouders en leerkrachten met hun regels
- De laag daaronder: de (on) afgesproken normen en waarden van de groep zelf.

Op de tweede laag hebben de leerkrachten en ouders doorgaans geen zicht. In deze laag kunnen kinderen om diverse redenen zich geprikkeld voelen om “macht” te gaan uitoefenen. Door dit proces wordt de hele groep geclaimd; dit kan een flink deel van de klas zijn en iedereen in die groep heeft er weet van. Ieder lid van de groep weet wie gepest wordt (maar helpt niet) en iedereen weet wie er pest (maar zegt niets). Hiermee raken kinderen een stuk van hun assertiviteit kwijt; er ontstaat een groepsgeheim (omstanders dilemma).

Een gevolg hiervan is dat kinderen er bijvoorbeeld thuis wel over praten, maar niet willen dat de ouders er over gaan praten met derden; dit zou immers nare gevolgen kunnen hebben.

De leerkracht is niet op de hoogte van het pesten want het speelt zich immers af buiten zijn gezichtsveld.

Niet altijd is duidelijk wie de dader is en wie het slachtoffer; een kind kan in korte tijd van slachtoffer tot dader worden en omgekeerd. Ook is het mogelijk dat een kind zich thuis als slachtoffer laat zien bij gesprekken over school, maar op school feitelijk dader is.

De betrokkenen

- Het slachtoffer. Er zijn verschillende soorten slachtoffers
 - Het stille, teruggetrokken of rustige type
 - Het agressieve type
- De omstanders. Ook de kinderen die niet “direct” meedoen zijn in verschillende groepen in te delen.
 - Zij die dit gedrag vertonen omdat ze denken dat ze er beter van worden
 - Zij die dit gedrag vertonen omdat ze bang zijn dat ze anders ook gepest worden
 - Zij die niet goed weten wat ze moeten doen
 - Zij die soms tegen de dader opstaan en soms meedoen
 - Zij die niet meedoen en partij kiezen voor het slachtoffer
- De dader. Het gedrag van de dader kan verschillende oorzaken hebben.
 - Voelt zich fysiek en/of verbaal sterker dan de meeste klasgenoten
 - Is niet geliefd bij klasgenoten of beleeft dat zo
 - Heeft gebrek aan zelfbeheersing
 - Is geneigd tot agressiviteit
 - Stelt zich buiten de groep vanuit een al dan niet gespeeld superioriteitsgevoel
 - Kan frustraties niet op een andere manier uiten

Hoe voorkomen wij het ontstaan van pestgedrag?

Binnen het Vrijeschool onderwijs wordt gewerkt met leeftijdsfasen van ieder 6 à 7 jaar. De eerste fase staat in het teken van de wilsontwikkeling. Binnen deze fase valt de kleutertijd. De tweede fase, de onderbouw periode, staat in het teken van de gevoelsontwikkeling en in de derde fase (voortgezet onderwijs) staat de ontwikkeling van het denken centraal.

Juist in de kleutertijd speelt het proces van sociale ontwikkeling een essentiële rol. Hoe gaat de kleuter om met een ander kind, wat te doen bij ruzie, of als een kleuter een ander kind per ongeluk pijn doet, hoe wordt er getroost enzovoort. Al deze sociale processen vragen in de kleuterklas in de eerste plaats om een goede gewoontevorming, ofwel: “Zo zijn onze manieren”. Dit proces wordt voorgedaan, begeleid en gestuurd door de kleuterjuf. Het gaat hier om langdurige processen want het vraagt nu eenmaal veel oefening voor kleuters om hun wil te leren beheersen en te sturen. het uitgangspunt van deze sociale processen is dat iedere kleuter bij de klas als sociaal organisme hoort

en dat ieder kind mag oefenen en leren om met deze sociale processen om te gaan. Een heetgebakerd kind zal moeten leren zijn drift te beheersen en een kind dat zich altijd de kaas van het brood laat eten zal moeten leren zijn grenzen aan te geven en nee te zeggen.

In de onderbouw zijn duidelijke gedragsregels opgesteld die gelden op het schoolterrein en in het gebouw. Bij aanvang van ieder schooljaar worden deze regels nadrukkelijk onder de aandacht van de leerlingen van klas 1 t/m 6 gebracht. Leerkrachten en andere volwassenen zien toe op naleving van deze regels. Tijdens iedere pauze zijn er minimaal 2 pauzewachten op het schoolplein aanwezig. Door de leerlingen op deze regels te wijzen kan er snel en correctief opgetreden worden. Verder zijn leerkrachten alert op situaties waar mogelijkwijs een ongezonde rivaliteit kan ontstaan of waar de gelegenheid ontstaat een kind buiten te sluiten.

Daarnaast hanteren wij een sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem. Dit is een hulpmiddel bij het signaleren van psychische problemen. Ook kan gebruik worden gemaakt van het sociaal emotioneel leerlingvolgsysteem van de Kanjertraining. De pestcoördinator vult dit met de klassenleerkracht én de ouders in.

Stappenplan

Er is pestgedrag geconstateerd; wat nu?

Op het moment dat er sprake is van pestgedrag, dus niet van plagerijen over en weer, treedt een stappenplan in werking. Het plan, wat hieronder beschreven staat, wordt in ieder geval uitgevoerd in de klassen 3 t/m 6. In de kleuterklassen en de klassen 1 en 2 zullen sommige onderdelen vervallen of een andere vorm krijgen. Stappen die ten alle tijden gezet worden, zijn gemarkeerd met een *.

A. * de school stelt een pestcoördinator aan; dit is een van de leerkrachten

Als er een pestprobleem speelt, bewaakt deze collega het proces en ondersteunt de klassenleerkracht van de klas waar het pestgedrag aan de orde is. Beiden spreken af waar en wanneer hulp gewenst is en wie van beiden de schriftelijke en mondelinge rapportage verzorgt. Voor de schriftelijke rapportage wordt het bijgevoegde formulier gebruikt.

B. * melding van het pesten

De volwassenen die pestgedrag waarneemt of denkt waar te nemen, meldt dit bij de betreffende klassenleerkracht of de directie. Deze meldt het aan de coördinator in de pedagogische vergadering en aan het ondersteunende personeel, zodat iedereen vanaf dat moment op de hoogte is. Ook ouders kunnen dus pestgedrag melden bij de pest coördinator, klassenleerkracht of directie.

C. * in kaart brengen van het probleem

De klassenleerkracht gaat het pestprobleem zo helder mogelijk in beeld brengen. Uitgangspunten hierbij zijn:

- Niemand wordt op wat voor manier dan ook gestraft of beschuldigd. We maken duidelijk dat pesten niet gewenst is.
- We maken duidelijk dat we elkaar willen helpen het probleem op te lossen.

De klassenleerkracht onderneemt de volgende acties:

- De betrokken ouders worden geïnformeerd.
- Het slachtoffer en diens ouders worden gehoord en hierbij is een objectieve houding van de leerkracht van groot belang. Er worden geen conclusies getrokken.
- Het gehoorde wordt door de leerkracht samengevat, met de vraag: “Heb ik het zo goed begrepen?”.
- De dader en diens ouders worden gehoord door de leerkracht. Ook hier is een objectieve open luisterhouding van de leerkracht. In eerste instantie zonder conclusie, maar wel met de vraag: “Wat moet er veranderen?”.
- De andere betrokkenen worden gehoord. Ze worden kort geïnformeerd en daarna uitgenodigd hun versie te vertellen.
- De klassenleerkracht gaat in overleg met de ouders over wat hun bijdrage zal zijn aan de oplossing van het probleem.
- De leerkracht informeert de collega’s tijdens de pedagogische vergadering over de voortgang en informeert tevens het ondersteunende personeel.
- De leerkracht voert deze gesprekken op verzoek met de pest coördinator of alleen.

D. * Oplossen van het probleem

Vooraf: leerkracht en coördinator zien er op toe dat na iedere stap de ouders genoemd in 3, geïnformeerd worden.

In de klassen:

Kleuters

Als er incidenten plaatsvinden in de keuterklas of op het plein, informeert de kleuterjuf de pestcoördinator. Er wordt overlegd of de pest coördinator optreedt of een collega kleuterjuf. De kleuterjuf zal in een gesprekje met de betrokken kinderen achterhalen wat er gebeurd is. Zij geeft aan hoe de kinderen het probleem kunnen oplossen of hoe ze het kunnen voorkomen, maar ook hoe ze het met de ander weer kunnen goed maken. Vertelt een kind thuis wat over een incident, dan wordt de ouders verzocht de gebeurtenis op te schrijven en dit briefje de dag erna aan de kleuterjuf te geven, zodat zij op de hoogte is en adequaat kan reageren.

Klas 1 en 2

Korte en eenvoudige gesprekken met de direct betrokkenen werken op deze leeftijd heel goed. Soms vóór de klas, dus in aanwezigheid van alle kinderen, soms met alleen met de direct betrokkenen. Afhankelijk van de aard van het probleem en het vermoeden van meerdere betrokkenen wordt de klas dan kort geïnformeerd.

Als het probleem in de klas speelt, tijdens bepaalde lessen, is de klassenleerkracht extra alert. Eventueel kan een collega gevraagd worden de groep te observeren en precies te noteren wat zich afspeelt tijdens de les. Dit is een goede basis voor eventuele gesprekken.

Zijn er incidenten tijdens de pauze, dan is er extra pauzewacht gewenst. Daarnaast wordt er eerst dagelijks en later een à twee keer in de week vóór de pauze gezegd: “Denk erom dat we goed spelen

en dat iedereen een fijne pauze heeft”. Na afloop wordt er aan individuele leerlingen gevraagd: “Heb je een fijne pauze gehad? Met wie heb je gespeeld?”.

Ter ondersteuning van dit proces kan een goed gekozen verhaal, wat vervolgens ook gespeeld wordt, een goede bijdrage leveren. Het is van belang om voortduren alert te zijn op de eerste signalen en dan meteen handelend op te treden.

Klas 3 t/m 6

De leerkracht gaat in gesprek in 2 stappen.

Een gesprek in kleinere kring met de direct betrokkenen. Als inleiding wordt opnieuw duidelijk gemaakt wat genoemd is onder punt 2. Verder is het belangrijk dat het probleem bij de leerlingen gelegd wordt, met het duidelijk uitgesproken vertrouwen dat zij dit, met hulp van volwassenen, samen kunnen oplossen. In het eerstgenoemde gesprek wordt met dader en slachtoffer afgesproken hoe zij hun gedrag naar elkaar veranderen en welke hulp ze daarbij denken nodig te hebben.

Een gesprek met de klas. Tijdens dit gesprek informeert de leerkracht de klas en vraagt de leerlingen welke hulp zij kunnen bieden aan de direct betrokkenen. Tevens bespreekt de leerkracht met de klas of er nog meer pesteringen plaatsvinden en wel op de volgende manier:

Inleidend over de aanpak

De leerkracht bespreekt één duidelijk traject met de leerlingen, namelijk hoe er vanuit het pestprotocol aan het probleem zal worden gewerkt. Dus de leerkracht vertelt:

- Het verschil tussen plagen en pesten
- Het verschil tussen klikken en het melden van onrecht
- Pesten is niet gewenst
- Er wordt niemand beschuldigd

Doel is dat men de dader(s) niet apart hoeft aan te pakken omdat de leerkracht de groep leerlingen als geheel leert om corrigerend te handelen ten aanzien van pesten in de klas.

De waarnemingen

Daarna laat de leerkracht de leerlingen in twee rondjes aan het woord waarbij zij in de eerste ronde alleen vertellen wat zij zelf gehoord en gezien hebben van het pesten in de klas. Namen noemen is van essentieel belang, anders mag er niet gemeld worden. In de tweede ronde, mogen de overige waarnemingen gemeld worden (wat ze van anderen hebben gehoord). Ook hier zijn namen van wezenlijk belang om het beeld zo reëel en duidelijk mogelijk te krijgen. Dit kan eventueel ook schriftelijk. Niet ieder kind drukt zich mondeling goed uit. Dit wordt in de klas voorgelezen en de naam van de schrijver wordt genoemd. Schriftelijk is niet hetzelfde als anoniem.

Oordeelsvorming

Hoe beoordelen wij als klas met elkaar de waarnemingen die zojuist geklonken hebben? Is er een pestprobleem en hoe schatten we dat met elkaar in? Hierbij zullen er zeker verschillende maatstaven bij leerlingen zijn. De leerkracht neemt echter steeds weer het pestprotocol en de definitie van pesten als uitgangspunt van het te vormen, gezamenlijke oordeel.

Besluitvorming

Wat spreekt de klas met elkaar af?

Nu vraagt de leerkracht aan de leerlingen om oplossingen voor het probleem te vinden. Dit kan in een mondelinge ronde of schriftelijk. De leerkracht geeft sturing en moedigt de leerlingen aan om met eigen ideeën en mogelijkheden van hulp te komen.

- Wat gaat de klas doen en wanneer?
- Wat gaat de leerkracht doen en wanneer?
- Spreek af vanaf nu elk geval of vermoeden van pesten aan de leerkracht te melden. De leerlingen voelen inmiddels duidelijk het verschil tussen het verklikken van plagen of kattenkwaad en het melden van pesten.
- Ook wordt een vervolgesprek met de klas afgesproken. Als voortgang is het belangrijk om met de leerlingen regelmatig op de zaak terug te komen. Eerst na iedere pauze, dan eenmaal daags enzovoorts.
- Het moet cultuur worden dat leerlingen vrijuit in de groep kunnen zeggen wat hen gehinderd heeft en door wie dat gebeurde.

Met de ouders

Afhankelijk van de ernst van het pestprobleem kan er een extra ouderavond worden belegd voor de ouders van de klas waarin gepest wordt.

Tijdens deze bijeenkomst is de pestcoördinator aanwezig en eventueel kan iemand van buiten (bijvoorbeeld een collega als ervaringsdeskundige) worden uitgenodigd.

Het pestprobleem wordt centraal gesteld en alle ouders wordt gevraagd hun waarnemingen, ter verrijking en completering van het beeld, in te brengen. Belangrijk hierbij is dat voor de ouders een veilige sfeer gecreëerd wordt. Hierbij treedt geen polarisatie op en we streven ernaar, met vertrouwen in elkaar, te spreken over het probleem zonder elkaar te veroordelen of de schuldvraag te willen beantwoorden. Overigens moeten de ouders erop voorbereid worden dat de uitkomsten weleens anders uitvallen dan men in eerste instantie dacht. Soms blijken vermeende slachtoffers zelf de daders te zijn. Ook dan moeten we er zorg voor dragen dat we dit probleem oplossen.

Tenslotte zorgt de coördinator voor een korte verslaglegging van het incident. Dit wordt bewaard in de map van de pedagogische vergadering en in de protocollenmap.

Suggesties ter preventie en ter oplossing

Als preventie

In ons onderwijs zitten vele mogelijkheden om de sociaal-emotionele vaardigheden te oefenen. Het is vooral van belang deze mogelijkheden te herkennen en in te zetten. Denk hierbij aan de rollen keuze bij toneel, eurutmie, circus, verhalen, godsdienstlessen, bewegingslessen en samen musiceren.

- Er zijn veel momenten dat leerlingen kunnen werken aan een opdracht. De ene keer kiezen de leerlingen zelf de samenwerkingsgroepjes de andere keer de leerkracht.
- Hulp bieden aan elkaar leert de leerlingen dat iedereen zijn sterke en zwakke punten heeft.
- Individuele presentaties van leerlingen, bijvoorbeeld boekbesprekingen en spreekbeurten, zijn een goede oefening voor zowel de spreker als de luisteraar.
- We zorgen voor voldoende uitnodigend materiaal voor spelen op het plein.
- De schoolregels hebben een zichtbare plaats in de klas.
- Bij langdurige pestproblematiek wordt de kanjertraining ingezet.
- Meerdere keren per jaar, bijvoorbeeld bij de jaarfeesten worden situaties gecreëerd waarbij gemengde groepen worden gevormd. Dit bevordert samenwerking en leerlingen leren elkaar school-breed kennen.
- Klassen kunnen elkaar helpen bij activiteiten. Bijvoorbeeld klas 6 helpt klas 3 bij het lezen.

Op het schoolplein

- Bij aanvang van de pauze: Welk spel gaan jullie doen?
- Wat spreken we af? Suggesties voor goede spelregels.
- En na afloop: Heeft iedereen goed kunnen buiten spelen?

Achtergrondinformatie

- Boeken en websites
- Kanjertraining map

Formulier bij pestprotocol

Dit deel in te vullen door de melder

Pestgedrag geconstateerd door:

Functie:

Datum:

Naam kind en klas:

Naam slachtoffer en klas:

Aard van pestgedrag:

Plaats waar het voorval zich afspeelde:

Suggestie voor hulp:

Dit deel in te vullen door klassenleerkracht slachtoffer

Naam klassenleerkracht:

Datum:

Toelichting klassenleerkracht:

.....

Datum melding aan ouders slachtoffer:

Dit deel in te vullen door klassenleerkracht dader

Naam klassenleerkracht:

Datum:

Toelichting klassenleerkracht:

.....

Datum melding aan ouders dader:

Datum melding aan pestcoördinator:

Datum realiseren oplossing: